

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Filmové adaptace Shakespeareových her

Kristýna Mytašová

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor – Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

Filmové adaptace Shakespeareových her

Kristýna Mytašová

Vedoucí práce:

PhDr. Ivona Mišterová, Ph.D.

Katedra anglického jazyka a literatury

Fakulta filozofická západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Ivoňě Mišterové, Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce.

OBSAH

1 ÚVOD	6
2 SHAKESPEARE – ŽIVOT A DÍLO	6
3 TEORIE FILMU	7
3.1 Film versus divadlo	7
3.2 Teorie filmové adaptace	8
4 HAMLET – DRAMA A FILMOVÉ ADAPTACE	8
4.1 Filmové adaptace	8
4.1.1 Hamlet	8
4.1.2 Hamlet	8
4.1.3 Komparace	8
5 MACBETH – DRAMA A FILMOVÉ ADAPTACE	9
5.1 Filmové adaptace	10
5.1.1 Kumonosu jo – Krvavý trůn	10
5.1.2 Macbeth	10
5.1.3 Komparace	10
6 ZÁVĚR	11
7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	11
8 RESUMÉ	14

1 ÚVOD

Tématem bakalářské práce jsou *Filmové adaptace Shakespearových her*. Práce bude členěna do čtyř kapitol. První kapitola bude věnována Williamu Shakespearovi, jeho rodičům a rodinnému zázemí. Dále se budeme zabývat vzděláním a zkušenostmi nabytými ve Stratfordu nad Avonou. Nastíníme pravděpodobný důvod, proč William nemohl pokračovat v dalším vzdělávání se. Budeme se věnovat tzv. Shakespearovým „ztraceným létům“. Existují nejméně čtyři hypotézy, zabývající se důvody odchodu Williama Shakespeara ze Stratfordu nad Avonou. V rámci této kapitoly bude stručně pojednáno také o Shakespearových osobních vlastnostech a vztahu k ženám. Rok 1592 lze označit pro Williama Shakespeara za zlomový. V tomto roce pobýval v Londýně. Dle informací o zakládání divadelních společností předpokládáme, že William odešel z rodného Stratfordu právě s jednou z těchto společností. Londýn, hlavní město kultury, se vyznačovalo velkou rivalitou a konkurencí. V době Shakespearova příchodu působilo v Londýně několik divadelních skupin a mnoho dramatiků. Shakespearova situace nebyla příliš příznivá, neboť se musel prosadit mezi londýnskými dramatiky. Vzhledem k tomu, že během vlády Alžběty I. (1533 – 1603) vzkvétalo divadlo i dramatická tvorba, bude pozornost věnována také dobovému divadelnictví zasazenému do relevantního společenského a politického kontextu, např. neshod mezi náboženskými skupinami a vzniku divadla Globe. Změna na anglickém trůnu v roce 1603, kdy se po Alžbětině smrti novým panovníkem stal Jakub I., se přirozeně promítla také do oblasti kulturní. Dne 19. května 1603 se změnil název divadelní společnosti, v níž Shakespeare působil, na *Služebníci krále* (Hilský 2010: 458). Dále bude zmíněno Shakespearovo působení v Londýně v roce 1604 i hypotézy o jeho úmrtí.

Tvorba Williama Shakespeara čítá více než třicet divadelních her a také dílo básnické. S ohledem na téma bakalářské práce se budeme

zabývat především žánrem shakespearovské tragédie a uvedeme všechna Shakespeaova díla, patřící do tohoto žánru. Na konci kapitoly, věnované autorovi uvedeme názvy souborných vydání divadelních her, díky kterým je Shakespearovo dramatické dílo známé dodnes.

Druhá kapitola s názvem Teorie filmu je dále rozdělena na dvě podkapitoly Film versus divadlo a Teorie filmové adaptace. První podkapitola pojednává o rozdílech mezi divadelní hrou a filmovým zpracováním daného tématu. Zatímco scénické nastudování utvářejí inscenátoři a posléze herci na jevišti, film utvářejí nejen filmoví herci, ale především režisér a do značné míry kameraman. Třebaže scénická a filmová ztvárnění vycházejí z téhož dramatického textu, jsou jejich možnosti odlišné, což přirozeně ovlivňuje také výsledný produkt. Ve druhé podkapitole se v této souvislosti budeme zabývat vývojem filmové adaptace. Uvedeme několik definic dle autorů, zabývajících se teorií filmové adaptace. V závěru této kapitoly se budeme krátce věnovat kritice filmových adaptací.

Třetí kapitola je věnována hře *Hamlet*, kterou budeme porovnávat s dvěma filmovými adaptacemi. Nejprve naznačíme dějovou linii a témata hry, poté představíme jednotlivé postavy. V další části třetí kapitoly představíme dvě zvolené filmové adaptace. První filmové zpracování pochází z roku 1948 a druhá filmová verze je dílem z roku 1990. Uvedeme režiséra daného filmu a jména představitelů hlavních postav. Poté bude následovat komparace. Zaměříme se na míru shod a odlišností mezi oběma filmy a zároveň je porovnáme s dramatickou předlohou.

Čtvrtá kapitola se věnuje hře *Macbeth*. Tato kapitola je dále členěna do dalších podkapitol stejně jako předchozí. V první části představíme historický základ, který čerpá z knihy jménem *Historie Skotska* (Hilský 2010: 626), a uvedeme hlavní téma hry. Poté přiblížíme dvě filmové adaptace, které budeme porovnávat mezi sebou a rovněž s dramatem.

První filmové zpracování *Krvavý trůn* pochází z Japonska z roku 1957. V této verzi převzal režisér ústřední motiv ze hry *Macbeth*, ale děj zasadil do samurajského prostředí Japonska. Druhá filmová verze s názvem *Macbeth* se opírá více o původní verzi hry. Děj se odehrává v prostředí Skotska a Anglie. V obou případech představíme režiséra filmu a představitele hlavních rolí. V poslední části této kapitoly se budeme zabývat komparací. Pokusíme se odhalit, do jaké míry se adaptace odlišují od Shakespearovy hry. Lze předpokládat, že větší míru volnosti nalezneme u zpracování z roku 1957, zasazeného do japonského prostředí.

Metoda této práce je vysledování shod a odlišností mezi dramatickými předlohami a jejich filmovými zpracováními. Očekává se, že více shod nalezneme v tradičních a starších verzích. Naopak v novějších verzích lze očekávat vyšší míru odlišnosti.

Hlavními zdroji práce jsou dramatická díla Williama Shakespeara, v případě potřeby citovaná v překladu Martina Hilského, a filmové adaptace her *Hamlet* a *Macbeth*. Dále budeme pracovat s odbornou literaturou jak v českém, tak v anglickém jazyce a rovněž s filmovou databází.

2 SHAKESPEARE – ŽIVOT A DÍLO

Dle Samuela Johnsona je dílo Williama Shakespeara považováno za „mapu života“. Jeho díla lidé četli a čtou již po několik generací. Můžeme také říct, že každá generační skupina si najde v díle svůj význam a myšlenku (Dunton-Downerová – Riding 2006: 9). Tuto kapitolu věnovanou samotnému autorovi začneme vzhledem do autorova původu a dětství. Otec Williama Shakespeara, John Shakespeare žil nejspíš od svých 20 let ve Stratfordu nad Avonou. Zde si otevřel rukavičkářskou dílnu, kde si zřejmě vydělával peníze i jeho syn. John Shakespeare se oženil s Mary Ardenovou, dcerou bohatého statkáře. John byl od roku 1557 členem městské rady a roku 1568 se stal dokonce rychtářem. Manželům se narodily nejprve dvě dcery, které však zemřely. Dále se narodil syn William a ještě tři synové a dvě dcery (Dunton-Downerová – Riding 2006: 9). Narození Williama je datováno 23. dubnem 1564 na svátek Svatého Jiřího. Tento den se oslavuje patron Anglie. Údaje z místní matriky potvrdily, že dne 26. dubna byl pokřtěn *Gulielmus, filius Johannes Shakspere*. Jméno bylo psáno latinsky, protože se latina používala ve všech úředních dokumentech (Wells 2004: 23).

O Williamově prvotním vzdělání bychom nenašli žádné úřední záznamy. Lze tedy předpokládat, že navštěvoval školu ve svém rodném Stratfordu nad Avonou. Když mu bylo 7 let, začal navštěvovat Královskou novou školu (Wells 2004: 32). Není přesně známo, co William dělal poté, co školu dokončil. V 16. století bylo zcela běžným jevem, že potomci ze zámožných rodin pokračovali ve studiu na univerzitách. Méně zámožná část populace tuto možnost však neměla a rodina Williama Shakespeare k zámožné vrstvě nepatřila. Tento fakt zabránil mladému Williamovi pokračovat ve vyšším vzdělání na univerzitě. Na přelomu let 1579-1580 se otec Williama John Shakespeare musel zadlužit. Z toho důvodu si začal William vydělávat peníze a staral se o sebe sám (Dunton-Downerová – Riding 2006: 9).

Období let 1585-1592 nazýváme „ztracenými léty“. Neexistují žádné úřední dokumenty, které by referovaly o Williamově činnosti. Existuje několik domněnek. Údajně bojoval proti španělské okupaci v Nizozemsku. Nebo pracoval jako soudní písař. Dále víme o příběhu, který sděluje, že William měl údajně nezákonně zastřelit jelena v lese a z toho důvodu musel opustit město. A jako poslední možnost se uvádí, že William byl poslán jako domácí učitel do rodiny Alexandra Hoghtona. Tento poslední případ je dokonce potvrzen závětí. Tuto závěť získal do rukou soused Alexandra Hoghtona. Poslední domněnka je považována za nejvíce pravděpodobnou (Dunton-Downerová – Riding 2006: 10), (Stříbrný 1987: 166).

Dle Looneyho identifikační strategie existují nepřímé důkazy o tom, jaký William byl jako člověk. Pomocí svých přátel a kolegů vytvořil seznam vlastností (Váňová 2011: 5-6). Dle této teorie byl William velmi uznávaný génius, člověk poněkud výstřední a zároveň velmi tajemný. Dále nekonvenční, intenzivně vnímavý a vzdělaný. William byl neobyčejně talentovaným dramatikem a lyrickým básníkem. Velmi často vyhledával společnost vzdělavců a učenců. Vztah k ženám měl velmi zvláštní. Miloval je a obdivoval, ale přesto byl v některých aspektech velmi hořký a odtažitý (Váňová 2011: 5-6).

Dne 28. listopadu 1582, ve věku 18 let se William oženil s Anne Hathawayovou, která byla o osm let starší než on. Anne byla již v době svatby gravidní. Jako první se narodila dcera Susanna a poté v roce 1585 dvojčata chlapec Hamnet a dívka Judith. Chlapec zemřel v 11 letech v roce 1596 (Dunton-Downerová – Riding 2006: 9).

Shakespearova další činnost je uvedena v dokumentech z roku 1592, kdy se měl údajně objevit v Londýně. Tento fakt potvrdily záznamy o zakládání divadelních společností. V roce 1579 byla založena společnost *Služebníci lorda Strange*. V roce 1584 se objevila společnost *Služebníci hraběte Essex*. Společnost *Služebníci královny* vznikla v roce

1587. Je velmi pravděpodobné, že Shakespeare odešel do Londýna právě s jednou z těchto skupin. V polovině 70. let 16. století královna Alžběta I. navštívila hrad Kenilworth, který se nacházel blízko Stratfordu. Královna sem přijela na slavnost u příležitosti svých narozenin a právě na této slavnosti se objevila scéna s delfínem, kterou později William Shakespeare použil ve své hře *Večer tříkrálový*. Tato událost předkládá badatelům důkaz o tom, že se Shakespeare této události sám účastnil (Dunton-Downerová 2006: 10-11).

V době, kdy se William Shakespeare objevil v Londýně, hlavním městě kulturního dění, působilo zde mnoho dramatiků a herců. Pro mladého dramatika bez zkušeností se tak otevřely nové obzory a příležitosti. Na londýnské scéně bychom našli jména jako Robert Greene, Christopher Marlowe, George Peel, Thomas Nash a další. Právě Robert Greene, který je autorem hry *Za groš vtípu vykoupeného milionem pokání*, v níž upozorňuje výše zmíněné autory na nevzdělaného přivandrovalce, který jim „poleze do zelí“ (Dunton-Downerová – Riding 2006: 11). William Shakespeare vstupuje do další etapy svého života. Zřejmě náležel mezi velmi oblíbené autory, protože jeho hry se hrály v nejpopulárnějším divadle své doby. Toto divadlo neslo název *Růže*. Jedním z důkazů může být zdokumentovaná skutečnost, že majitel divadla kladně hodnotil finanční výtěžek ze hry *Jindřich VI.*, jejímž autorem je právě William Shakespeare (Dunton-Downerová 2006: 11). Shakespeare byl členem a autorem hereckých společností, obzvláště *Služebnicích lorda komořího*. Tento fakt mu zjednal přístup k mnoha historickým a literárním dokumentům, což vysvětluje autorovu znalost mnoha vědních oborů (Stříbrný 1987: 167).

Právě v 90. letech vypukla v Londýně morová epidemie, která zapříčinila odchod mnoha herců a zastavila činnost divadelních společností. William i přes tuto hrozbu zůstal v Londýně a začal psát poezii. Na podzim roku 1594 morová epidemie skončila. V říjnu téhož roku vznikla divadelní společnost *Služebníci lorda komořího*. Do této

společnosti řadíme také Williama Shakespeare, Willa Kempa a Richarda Burbage. William se usadil v Londýně v Bishopsgate (Dunton-Downerová – Riding 2006: 12).

Zastavme se nyní u alžbětinského divadla. Královna Alžběta I. vnímala divadlo jako nástroj zábavy, ale také propagandy. *Služebníci lorda komořího* hráli pro královnu celkem 32 krát (Dunton-Downerová – Riding 2006: 13). Tato část Shakespeareova období se vyznačovala optimismem. Z toho důvodu byly hry lehkovážné a končily dobře (Dunton-Downerová – Riding 2006: 28). Lidé v alžbětinské době se snažili oprostít od středověkých pořádků, nařízení a středověkého tmářství (Váňová 2011: 5-6). Královniným cílem bylo udržet relativní shodu mezi jednotlivými náboženskými skupinami, neboť katolíci, puritáni a protestanti se nacházeli v neustálém sporu. Autor se však náboženským tématům ve svých dílech vyhýbal. V roce 1599 puritáni dokonce usilovali o zákaz divadla. Jako příklad uvádíme doktora Reynoldse z Oxfordu, který kritizoval alžbětinské divadlo. Ve svém pamfletu *Zničení divadelních her* se dovolával zákazu divadel. Puritáni si posléze vynutili přestěhování divadel z londýnského City to Southwarku (Johnson 2012: 158-159). Avšak ve stejném roce otevřel William se svými přáteli divadelní arénu Svět neboli Globe. Toto nově otevřené divadlo se stalo nejpopulárnějším divadlem v celém Londýně. A právě zde vystupoval Richard Burbage v shakespearových hrách (Stříbrný 1987: 167).

V březnu roku 1603 zemřela královna Alžběta I. Na anglický trůn nastoupil skotský král Jakub VI., nyní anglický král Jakub I. Název divadelní společnosti, v níž Shakespeare působil se změnil na *Služebníci krále (King's Men)*. Nezměnil se však jen název, nýbrž i pojetí divadelních témat. Král Jakub I. pořádal bujaré večírky, které však byly poctou pro Williamovu divadelní skupinu. *Služebníci krále* hráli pro krále celkem 177 krát, což bylo nejvíce ze všech společností (Dunton-Downerová – Riding 2006: 13-25). Král věřil v čarodějnice a mystické příběhy. Byl považován

za zpustlíka, který se údajně nikdy nekoupal (Dunton-Downerová – Riding 2006: 23).

Z roku 1604 se dochovaly majetkové záznamy, které dokazují, že William Shakespeare v tomto roce bydlel u rodiny Mountjoyových na Silver Street severně od katedrály Svatého Pavla. Ve stejném roce William také skupoval pozemky ve Stratfordu. Dále také přebýval u rodiny Davenantových. Jako důkaz tohoto předpokladu posloužila informace o tom, že Shakespeare se stal kmotrem syna Johna a Jeanett Davenantových. Právě Williamův kmotřenec, jménem William Davenant, se později vydával za pravého syna Williama Shakespeara (Dunton-Downerová – Riding 2006: 13-14).

Williamova dcera Susanna se roku 1607 vdala za lékaře Johna Halla. Spolu vychovávali dceru Elisabeth. Roku 1610 si *Služebníci krále* otevřeli poboční, krytou a velmi vybranou scénu v budově kláštera v Blackfriars neboli U černých bratří (Stříbrný 1987: 167). Tento prostor nabízel výborné prostředí pro různé efekty v rámci her. Obzvláště byl tento druh prostředí ocenitelný pro romance, kde bylo potřeba zobrazit kouzla a magii (Dunton-Downerová – Riding 2006: 14-15). Dle záznamů o soudních sporech z roku 1612 se Shakespeare nacházel ve Stratfordu. V roce 1613 si dcera krále Jakuba I. vzala za manžela českého Zimního krále. V tomto roce přebýval Shakespeare opět v Londýně. Je také známo, že tentýž rok William spolupracoval s dramatikem Johnem Fletcherem, což byl nový dramatik ve společnosti *Služebníci krále*. Z jejich společné tvorby vzešla hra *Cardeiro*, která se však nedochovala. Dále ještě hry jako *Jindřich VIII.* (King Henry the Eight) a *Dva vznešení příbuzní* (Two Noble Kinsmen) vznikly za spolupráce Shakespeara a Fletchera (Dunton-Downerová – Riding 2006: 14-16).

Právě hra *Jindřich VIII.* údajně zapříčinila 29. června roku 1613 požár divadla Globe. Divadlo bylo sice postaveno znovu, ale William ukončil se společností *Služebníci krále* spolupráci. Tímto požárem

skončila divadelní tvorba Williama Shakespeara a také nejspíš opustil Londýn. Dle záznamů víme, že v den svých narozenin, 23. dubna 1616 William Shakespeare zemřel. Existují dvě verze o jeho smrti. Obě verze se shodují v tom, že hodně pil na svatební oslavě mladší dcery Judith, která se provdala za Thomase Quineyho obchodníka s vínem. Jedna verze tvrdí, že se na svatební oslavě nachladil a následkem toho zemřel. A jiná verze tvrdí, že si způsobil horečku a nevolnost alkoholem a zemřel tedy z těchto důvodů. Je pochován pod podlahou kostela svaté Trojice, kde byl také před 52 lety pokřtěn. Údajně si sestavil i sám svůj náhrobní nápis. „GOOD FRENDR FOR IESVS SAKE FOR BEARE, TO DIGG THE DVST ENCLOASED HEARE, BLESE BE Y MAN Y SHARES HES STONES AND CVRST BE HE Y MOVES MY BONES.“ William sepsal závěť, kde většinu pozůstalosti odkázal své dceři Sussaně, mladší dceři Judith peníze a svým kolegům ze *Služebníků* krále, například Richardu Burbageovi, Johnu Hemmingageovi a Henrymu Condellovi peníze a různé předměty (Dunton-Downerová – Riding 2006: 14-16).

Nyní se zaměříme na autorovu tvorbu. William Shakespeare si pohrával s významem různých slov a tvořil různé slovní hříčky. Tyto slovní rébusy a hříčky nelze snadno do současného jazyka přeložit. Význam slov se také velmi často měnil. Například Shakespearovo jméno se psalo téměř na 26 způsobů. Použití specifického typu jazyka můžeme také pozorovat v Shakespearově poezii. Ve svých verších používá nejčastěji pětistopý jamb, což znamená desetislabičný verš, kde je každá lichá slabika nepřízvučná a sudá je přízvučná. Nerýmovaná podoba se nazývá *blankvers*. V Anglii byl průkopníkem *blankversu* Christopher Marlowe (Dunton-Downerová – Riding 2006: 39-45).

Nyní budeme charakterizovat žánr tragédie. Poté uvedeme jednotlivé hry a připojíme data vzniku. V další části práce se zaměříme na dvě konkrétní tragédie.

V žánru shakespearovské tragédie autor vychází z historických postav. Nechává se inspirovat antikou, životopisy a spisy různých autorů. Styl i struktura jsou velmi odlišné. Každá hra je svým způsobem výjimečná a těžce zařaditelná do podkategorie. Typickým znakem shakespearovské tragédie je nešťastný osud hlavní nebo vedlejší postavy. Na konci děje dochází k vyhocenému chování jednotlivců a situace je dožene až ke krajnímu řešení. „Jedinec usiluje o návrat ke středověkým ideálům, usiluje o humanistické lidské vztahy, které nemohou nikdy obstát proti morálním zásadám nového peněžního zřízení,“ (Stříbrný 1987: 190). Ve středověku souvisel tragický příběh především s religiozní tematikou. William Shakespeare změnil význam žánru tragédie. Téměř ve všech tragédiích proti sobě vystupují dva odlišné světy. Jedna strana zosobňuje pospolitost, zaostalost, rytířské ctnosti, ale zároveň krveprolití a pošetilost. Druhá strana zobrazuje nový a mladistvý pohled. Jednají racionálně, ale sobecky. Pointa shakespearovské tragédie spočívá ve střetu těchto dvou světů (Stříbrný 1987: 189). Své postavy zasadil do děje bez náboženství. Sice hovoří o Bohu, ale hrdinové v něm neshledávají řešení či spásu. Vědí, že člověk si musí pomoci sám. Tyto hry měly divákovi poskytnout návod, jak se chovat a žít. Společný rys shakespearovské tragédie je katarze. Vzniká na konci děje a divák či čtenář si ji uvědomuje ještě dlouho po skončení hry (Stříbrný 1987: 177). Některé Shakespearovy hry se vyznačují výbornými a velmi emocionálními monology. Konkrétně se jedná o hry jako *Hamlet*, *Othello*, *Král Lear* a *Macbeth*.

Nyní uvedeme přehled her a data jejich vzniku. První tragédií, která byla napsána je *Titus Andronicus* (The Most Lamentable Romaine Tragedie of Titus Andronicus) z roku 1593-1594. V rozmezí let 1594-1596 vznikla další hra s názvem *Romeo a Julie* (Romeo and Juliet). Další hra, která byla napsána je *Julius Caesar* z roku 1599. Hra, kterou budeme později podrobně analyzovat, je *Hamlet* (The Tragedy of Hamlet, Prince of Denmark) a dobu vzniku přisuzujeme časovému období 1600-1601.

Později v roce 1604 byla vydána hra *Othello* (*Othello, The Moor of Venice*). O rok později se objevila další hra a to s názvem *Král Lear* (*King Lear*). Druhá hra, kterou se budeme podrobně zabývat, je *Macbeth* (*The Tragedy of Macbeth*) z přelomu let 1604-1605. Poslední tragédie vznikly z přelomu let 1607-1608. Jedná se o díla jako *Antonius a Kleopatra* (*Anthony and Cleopatra*), *Coriolanus* (*The Tragedy of Coriolanus*) nebo *Timon Athénský* (*Timon of Athens*) (Dunton-Downerová – Riding 2006: 289-293), (Grmela – Hilský – Marek – Oliveriusová 1986: 51-52).

William Shakespeare byl vynikajícím básníkem. Shakespearovy sonety jsou díla nejen neocenitelná, ale také velmi oblíbená a čtivá.

Na závěr této kapitoly uvedeme ještě díla, která Williamu Shakespearovi přinesla světový věhlas. Přátelé z divadelní skupiny *Služebníci krále* (*King's Men*), John Hemingage a Henry Condell zredigovali a vyhledali 36 her, z nichž 18 vyšlo, ale zbývající nebyly publikovány vůbec. V roce 1623 vyšlo *První folio* (*First Folio*), v němž je poznamenáno, že hry jsou napsané ve stejném znění, jak je Shakespeare napsal (Hilský 2010: 459). Dle autora Zdeňka Stříbrného se toto folio nazývá také *Komedie, historie a tragédie pana Williama Shakespeara*. Jelikož byli Heminge a Condell blízcí společníci a spolupracovníci Shakespeara, lze předpokládat, že hry v *Prvním foliu*, byly vydány v původní podobě (Hilský 2010: 459). Dále také vzniklo *Druhé folio* v roce 1632 a *Třetí folio* v roce 1663. Název třetí knihy se změnil na *Čtvrté folio* (Dunton-Downerová – Riding 2006: 33).

3 TEORIE FILMU

3.1 Film versus divadlo

V této části práce se zaměříme na vztah mezi dramatickou předlohou a filmovým zpracováním se zřetelem na jejich odlišnosti. Rozdíl spočívá především v procesu recepce daného díla a úloze recipienta. Při sledování divadelní hry se výsledný dojem utváří v

recipujícím vědomí diváka. Jde o individuální a subjektivní proces, v němž se uplatňuje řada faktorů. V případě filmového díla vstupuje do procesu režisér či filmový štáb, třebaže je jeho role srovnatelná s rolí divadelních inscenátorů. Film však nabízí větší prostor k zakotvení děje do určitého prostředí. Inscenátoři jsou limitováni scénickými a výtvarnými možnostmi. V práci se filmové adaptace inspirojí dramatem Williama Shakespeara, a proto se budeme nejprve zabývat problematikou film versus drama. Zaměříme se na rozdíly. Pokud se díváme na hru, vidíme ji tak, jak si přejeme. Film vidíme tak, jak si přeje filmař. Vyjádření postav můžeme lépe sledovat ve filmu. Na jevišti lze slyšet především hercův hlas, ale ve filmu lze pozorovat i výraz v obličeji. V divadle nelze vidět všechny pocity a emoce. Filmový herec používá celé tělo stejně jako divadelní herec, ale využívá více svého obličeje jako nástroje děje. Do filmů jsou často obsazováni i amatérští herci. Tento jev nelze v divadle aplikovat (Lindroth - Monaco 2000: 44-45).

Shakespearovské drama se vyznačovalo především důrazem na scénu. Hra byla složena z 20 až 30 scén. V 19. století nastala změna a drama se stalo reálnějším. Díky delším dějstvím se divák mohl dozvědět více o postavách dramatu. Když byl obraz na plátně doplněn o zvuky a dialogy, stal se film výrazným konkurentem dramatu. Výhoda divadla spočívá především v tom, že herci jsou v kontaktu s diváky (Lindroth - Monaco 2000: 45-50).

3.2 Teorie filmové adaptace

„Filmové adaptace byly dlouho považovány za pouhé kopie důležitějších a hodnotnějších literárních děl,“ (Murray 2008: 4). Rozvoj začal až v 60.-70. letech na britských a amerických univerzitách v souvislosti s vývojem studia filmu. Dlouhou dobu bylo nereálné natočit film dle předlohy slavného literárního díla s úspěchem. Výsledkem bylo vždy zdůraznění tištěné formy. Kritici argumentovali tím, že nelze literární díla zfilmovat (Bubeníček 2010: 7). V 80.-90. letech se pohled na situaci

změnil, když se adaptace stala součástí diskurzu humanitních věd (Bubeníček 2010: 8-9). Jako první se teorií adaptace začal zabývat autor George Bluestone, který ve svém díle *Novels into Film* zdůrazňuje rozdíl mezi literaturou a filmem. Literární předloha slouží jako základ, ale každý režisér vytváří nové dílo (Bluestone 2003: 61-62). Ve filmu lze rozeznat několik dalších jednotek jako jsou obraz, zvuk, jazyk atd., které vytváří z filmu médium o několika vrstvách. Zde lze sledovat rozdíl právě od divadla, které je definované jako jednovrstevné (Macurová – Mareš 1993: 65). Film je kritizován protože, čtenář a zároveň divák si zapamatuje vyobrazení postavy na filmovém plátně a nedá již volný průchod fantazii (Bubeníček 2010: 9). Kritika se také soustředí na to, že filmová adaptace se nemusí zcela shodovat s literární předlohou, což může způsobit nespokojenost diváků i čtenářů. Není však možné zobrazit například historické romány a několika stech stranách do dvou hodin filmu. Lze očekávat, že některé scény musí být vynechány úplně a nebo zkráceny (Bubeníček 2010: 12-13). Shakespearova díla existují od 16. století a přece se hrají stále. V mnoha případech lze vidět, že režisér použije pouze hlavní zápletku, ale postavy a děj zasadí do úplně odlišného prostředí. Příkladem může být film *Krvavý trůn* z roku 1957, který se odehrává v Japonsku a je inspirovaný *Macbethem*. Existuje další filmová verze *Macbetha*, která se odehrává v prostředí restaurace. Film byl natočen roku 2005 (ČSFD).

4 HAMLET – DRAMA A FILMOVÉ ADAPTACE

V této kapitole se budeme zabývat nejprve dějem hry a představíme jednotlivé postavy. Dále uvedeme dvě filmové adaptace, které porovnáme s hrou *Hamlet* (*Hamlet, the Prince of Denmark*). Hra je rozdělena do pěti aktů a náleží mezi tzv. *problem plays* a zároveň *revenge plays*. Navazuje na senekovsko-kydovskou tragédii pomsty (Stříbrný 1987: 190-192). Hra se zabývá také nespravedlností státního systému vůči jednotlivcům a zdůrazňuje téma korupce, egoismu a pokrytectví. Dále autoři zobrazují znaky zkažené, nespravedlivé a

prohnilé společnosti. Láska je nahrazena chtíčem. Jak již bylo zmíněno, pomsta zde hraje zásadní roli. Alžbětinské drama se tímto tématem vyznačuje (Jennings 1999: 95-107). Zároveň bylo velmi populární téma královraždy, které se ujalo nejen v dramatu a v kramářských písních, ale také v literatuře. Ve skutečnosti se jednalo o současné téma renesanční mocenské politiky. „Téma vraždy krále se stalo katalyzátorem pro různé politické, náboženské a etické debaty, z kterých se postupem času vyvíjela nová společenská pravidla.“ (Hilský 2010: 466).

Příběh *Hamleta* je inspirován příběhem dánského krále Rorika, který svěřil vládu v Jutsku bratrům Horvendilovi a Fengovi (Hilský 2010: 460). Horvendil v souboji zavraždil norského krále Kollera. Odměnou se mu stala královská dcera Geruta, s kterou měl syna Amleta. Jeho bratr Feng mu vše záviděl a Horvendila zabil. Za manželku si vzal jeho ženu Gerutu. Syn Amlet se chtěl pomstít, a proto předstíral šílenství. Feng jej podezíral a nechal Amleta sledovat jedním ze svých rádců. Amlet hovořil se svou matkou Gerutou a choval se velmi ztřeštěně. Amletův pronásledovatel se skrýval pod postelí. Amlet jej našel, zabil, rozsekal na kusy, uvařil a poté je pohodil do stoky prasatům. Za trest byl poslán do Anglie spolu s dvěma Fengovými přívrženci, kde měl být hned po příjezdu popraven. Amlet však našel dopis s tímto příkazem a změnil znění textu na příkaz k pověšení Amletových „přátel“. V Jutsku byl Amlet pokládán za mrtvého. Po roce obyvatelé Jutska uspořádali v paměti na Amleta pohřební hostinu, kde se právě Amlet objevil. Stále předstíral, že zešílel. Poté, co se všichni oddali alkoholu a jídlu, Amlet všechny přikryl kobercem, který přibil k podlaze a podpálil. Hned šel do královy ložnice, kde zabil Fenga mečem. Na konci příběhu se stal králem a panoval spolu se svou manželkou, dcerou anglického krále. Tento příběh pochází z dánské kroniky Saxa Gramatika z let 1150-1220. Hlavní dějové peripetie Shakespeara *Hamleta* pochází právě z této kroniky. Avšak prvotní inspirace příběhem pochází z Francie od Françoise de Belleforest, který sepsal knihu *Tragických příběhů* (Hilský 2010: 460).

Hra se vyznačuje rozmanitostí jazyka a uspořádáním jednotlivých slov a vět. Dále je charakteristická pro uvolněný blankvers, který plyne z verše do verše velkými přesahy. Pomocí rýmovaných dvojverší jsou vyznačené nejen konce scén a aktů. Ale také i dramaticky a esteticky zastaralé pasáže. Je zcela očividný přesun od řečnických figur k básnickým obrazům (např. metaforám). Právě v těchto básnických obrazech autor zobrazuje svůj bohatý a energický jazyk. Pro dramatickost se různé figury opakují, stupňují a spojují. Postava může tímto způsobem vyjádřit širokou škálu emocí, od lásky po nenávist, od strachu po odhodlání a od smutku ke štěstí (Stříbrný 1987: 192).

Děj se odehrává v Dánsku na hradě Elsinor. Drama začíná nečekaným rozhovorem Barnarda a Francisca, členy hradní stráže, kteří mají pohotovost. Důvodem je to, že norský princ Fortinbras vyhlásil Dánsku válku. Již v prvním aktu se zjevuje Duch dánského krále Hamleta, který chce být viděn hradními strážci, ale nemluví s nimi. Až později Duch promluví, ale pouze s Hamletem, se svým synem. Sděluje mu pravdu o své smrti. Králův bratr Claudius otrávil krále Hamleta a stal se novým králem Dánska a choťem královny Gertrudy. Gertruda se ocitá v situaci, kdy truchlí nad ztrátou manžela a zároveň se má veselit ze sňatku s Claudiem. Její pocity jsou rozpolcené.

Dvořané se veselí díky svatbě Claudia a Gertrudy. V té době již princ Hamlet ví o činu, který spáchal jeho strýc Claudius. Opovrhne jím i svou matkou. Jejich sňatek stojí proti všem možným pravidlům a konvencím. Hamlet začne vymýšlet plán pomsty, protože jeho otec musí být pomstěn. Hamletův přítel Horatio ví o zjevení Ducha a je Hamletovým spojencem. V prvním aktu Laertes odjíždí zpět do Paříže. Jeho sestra Ofelie miluje Hamleta a on ji. Bratr Laertes ji však varuje. Jejich otec Polonius nechává sledovat svého syna Laerta v Paříži zvědem Reynaldem. Polonius se stává spojencem nového krále Claudia. Zde hra přechází volně do druhého aktu. Král Claudius povolá Hamletovi přátele Guildensterna a Rosencrantze, aby zjistili Hamletovy nálady a úmysly. Ti

se snaží principi podlézat na každém kroku. Princ Hamlet ovšem celou akci pochopí a předstírá šíleného. Hamlet však chce, aby jeho šílenství všichni uvěřili. Jediný, kdo ví o jeho hře je Horatio. Polonius to přisuzuje lásce k Ofelii. V témže jednání se objeví na hradě potulní herci. Hamlet vymyslí lest a to takovou, která odhalí pravdu o králově smrti. Herci večer zahrají *Vraždu krále Gonzaga*. Hamlet přednese hercům přesné instrukce. Spolu s Horatiem se pak připravují na večerní představení. Hamlet a Horatio budou během představení pozorovat reakce krále Claudia, které by potvrdily, zda je vinen.

Následuje rozhovor Hamleta a Ofelie a objevuje se známý monolog o otázce bytí. Hamlet tvrdí Ofelii, že ji nemiluje a nikdy nemiloval. Hamletova slova vyslechnou Polonius a Claudius, kteří poslouchají za závěsem. A chtějí poslat Hamleta do Anglie, kde by měl být ihned po příjezdu zavražděn. Když začne „hra ve hře“, Hamlet a Horatio pozorně pozorují Claudia. Ten se poté, co je král ve hře otráven, rozkřikne, že chce ihned světlo. Shakespeare to popisuje tak, že střelený jelen nařiká (překlad Hliský 2001: 46 – III.2.). Ve třetím aktu se matka snaží domluvit Hamletovi. Ten ji však obviňuje z hrůzných činů a cizoložství. Matku to velmi zraňuje. Duch přijde Hamleta pokárat za příliš drsný výčet chyb. Celý rozhovor poslouchá králova pravá ruka Polonius. Hamlet jej objeví ukrytého za závěsem a bodne ho. Polonius umírá. Ještě než Hamlet odejde, domluví se s matkou na plánu, jak vyvrát na Claudia. Dále Hamlet odjíždí do Anglie, sledován Guildensternem a Rosencratzem.

Mezitím se také objevuje pomatenost u Ofelie, která neunesla smrt svého otce a Hamletovo odmítnutí. Ofelie navštíví královnu a svůj žal vyjadřuje v teskných písních. Laertes se vrací z Paříže. Je velmi rozezlen, že jeho otec je mrtvý. A navíc se dozví, že má být pohřben bez náhrobku a veškerých poct. Poté začne spolu s Claudiem plánovat Hamletovu smrt jako pomstu smrti Polonia. Plánem je souboj mezi Hamletem a Laertem, jeden meč je potřén jedem. Claudius si chce vše pojistit a dát do Hamletova poháru jed. Laertova nenávist se ještě prohloubí, když se od

královny dozví , že Ofelie se utopila. Horacio dostává od Hamleta dopis, že ho zajali piráti a Rosencrantz a Guildenstern jedou do Anglie sami. A Horacio za ním má přijet kvůli nečekaným zprávám.

Pátý akt začíná rozhovorem dvou hrobníků, kteří kopou hrob pro právě zesnulou Ofelii. Jedná se o polemiku dvou lidí, kteří hovoří o tom, zda by Ofelie měla být pohřbena jako křesťanka či ne. Jeden pokládá za nesmysl, ji ukládat do svaté půdy, jelikož si vzala sama život. Druhý se mu snaží vysvětlit, že když je to úředně potvrzeno, tak si ji voda vzala sama. Zlehčuje situaci a poukazuje na to, že co je psáno, to je dáno. A poukazují také na „nespravedlnost“ vůči jiným věřícím. Pokud by se utopil křesťan, znamenalo by to problém, ale v případě Ofelie byla provedena výjimka. Poté, co hrob vykopou, chystají se do hospody. Ačkoliv jejich chování může působit nemorálně, jedná se o jejich každodenní práci. Někomu by připadalo toto chování morbidní, ale jejich práce pro ně znamená každodennost. Zároveň dává druhému hádanku o tom, kdo staví pevněji než loďař, zedník a tesař. Při práci si zpívají, což přijde Hamletovi naprosto nehumánní. Vyhadzují kosti z hrobu. Mezi kostmi Hamlet nalezne lebku bývalého šaška Yoricka. Nyní následuje Hamletův druhý monolog o lidském životě. Hamlet neví, pro koho je tento hrob určen. V průvodu přichází i král, královna a Ofeliin bratr Laertes. Královna si přála, aby Ofelie byla Hamletovu manželkou. Zde princ Hamlet zjistí, že se jedná o hrob pro Ofelii. Její bratr Laertes přeje prokletí každému, kdo způsobil její nemoc. Hamlet na to ihned odpovídá, že ji miloval asi jako čtyřicet bratrů. V Ofeliině hrobě se přou slovně i fyzicky o její přízeň. Král Claudius má úmluvu s královnou, že Hamlet musí zemřít, ale neví však, že královna je již dohodnuta s Hamletem, jak se pomstít králi Claudiovi. Hned v další části sděluje Hamlet Horaciovi důvody, proč se vrátil, a co se stalo na cestě do Anglie. Hamlet se totiž z dopisu svého otčíma dozvěděl, že mu má ihned po příjezdu být sřata hlava. Princ však neváhal a změnil znění dopisu tak, že hlava bude sřata jeho bývalým přátelům Rosencrantzi a Guildensternovi. Na scéně se objevuje dvořan

Osrik, který Hamletovi přitakává ve všech směrech. Úkolem tohoto dvořana je přimět Hamleta, aby chtěl bojovat s Laertem. Tento souboj byl již domluven mezi Claudiem a samotným Laertem. Zbývalo jen přimět Hamleta k boji a především jej přesvědčit, že sám Hamlet chce bojovat. Navnadí ho tím, že král se vsadil o šest berberských hřebců a Laertes proti němu vsadil šest francouzských rapírů a dýk s příslušenstvím. Král tvrdí, že Hamlet bude poražen ve dvanácti kolech o tři zásahy. Hamlet se rozhodne k účasti v souboji. Před začátkem boje se Hamlet s Laertem udobří. A pustí se do, jak říkají bratrské sázky. Pokaždé, když Hamlet získá bod, král vypije pohár vína na jeho počest. Laertes je dvakrát zasažen. Mezitím nabízí král Hamletovi pohár vína, který je však otrávený. Tento pohár vypije královna. Laertes se přiznává, že Hamletův meč je nejen ostrý, ale dokonce napuštěný jedem. Sám padl do své lsti. Laertes umírá a královna ihned po něm. Hamlet ještě stihne svým mečem zabít krále. Sám lest zosnoval, jedem naplnil pohár vína a sám umírá také. Hamlet dopíjí jed a umírá. Horacio zůstává jako jediný svědek všech těchto událostí. V té chvíli se vrací Fortinbras z Polska. Nyní se stane králem. Salvy z děl rozezní se celým královstvím. Horacio všem musí vypovědět o smilných, krvavých a zvrhlých činech (Dunton-Downerová – Riding 2006: 325-333), (překlad Hilský 2001: 86 – V.2.).

Existují domněnky, že příběh Hamleta byl pro autora velmi osobní. Důvodem mohlo být, že Shakespeare v roce 1596 přišel o jediného syna Hamleta (Dunton-Downerová – Riding 2006: 333). Hra oplývá mnoha monology a dialogy. Nejznámějším monologem je monolog samotného Hamleta, který je zmítán otázkou „Být či nebýt...“. Jako velmi silný projev emocí bychom označili také Claudiovy výčitky svědomí. Dle historických dokumentů lze předpokládat, že William Shakespeare hrál v roce 1600 Ducha (Dunton-Downerová – Riding 2006: 335). Postavu Hamleta si v průběhu let zahrálo mnoho herců. Jako příklady můžeme uvést Davida Garricka, Henry Irvinga, Johna Gielguda a nebo Laurence Oliviera. Hra bylo přeložena do několika jazyků a dokonce slaví úspěch i v němém

filmu. Děj hry byl také upraven a přenesen do moderního prostředí Ruska nebo Německa (Dunton-Downerová – Riding 2006: 333-335).

Nyní přejdeme ke konkrétním filmovým adaptacím.

4.1 Filmové adaptace

4.1.1 Hamlet

Filmová adaptace hry *Hamlet*, uvedená roku 1948, je dílem režiséra a herce Laurence Oliviera. Hlavní roli prince Hamleta ztvárnil sám režisér Laurence Olivier. Roli dánského krále Claudia ztvárnil Basil Sydney. Dánskou královnu, Gertrudu hrála Eileen Herlieová. Přítel Hamleta Horatia ztělesnil herec jménem Norman Wooland. Nejvyššího komořího Polonia hrál Felix Aylmer. Syn Polonia, Laertes, byl ztvárněn Terencem Morganem. Druhou hlavní ženskou roli si zahrála Jean Simmonsová jako Ofelie. Bývalého dánského krále a zároveň Ducha Hamletova otce namluvil Harcourt Williams (ČSFD).

4.1.2 Hamlet

Druhou filmovou adaptací této hry představuje dílo režiséra Franca Zeffirelliho z roku 1990. Jedná se o dílo britsko-americko-francouzské. Hlavní roli Hamleta ztvárnil herec Mel Gibson. Roli královny Gertrudy představila Glenn Closeová. Alan Bates si zahrál krále Claudia. Hlas dánského krále Hamleta propůjčil herec Paul Scofield. Claudiova příznivce Polonia ztvárnil Ian Holm. V roli Ofelie zde vidět Helenu Bonham Carterovou. Horatia, Hamletova přítel, hrál herec Stephen Dillane. Ofeliin bratr, Laertes, byl ztvárněn hercem Nathanielem Parkerem (ČSFD).

4.1.3 Komparace

Nyní se budeme zabývat porovnáním dvou filmových ztvárnění. Vzhledem ke zpracování je třeba připomenout, že adaptace z roku 1990 je k dispozici v barevném provedení.

První scéna filmu z roku 1948 přímo reflektuje začátek dramatu Williama Shakespeare. Počátek filmu se odehrává na hradbách hradu Elsinor, kde se právě střídá hradní stráž. Při této příležitosti se princ Hamlet dozví o přízraku, který již dvě noci děsí strážce. Hamlet s nimi drží stráž. Zobrazení ducha krále Hamleta je ojedinělé. Je zobrazen jako člověk, ale je vidět jen zčásti. Jako kdyby měl divák před očima filtr. Duch krále Hamleta mluví velmi pomalu a velmi tiše. Celá tato scéna se odehrává na hradbách. Všude plyne velmi hustá mlha, hraje temná a hlasitá hudba, což evokuje dramatický okamžik. Naopak začátek novější verze začíná pohledem na otevřenou rakev Hamletova otce, který je uložen v sarkofágu a nikoliv v rakvi. Královna pláče a je velmi zdrcená. V kontrastu s jejím zdrcením pozorujeme nového krále Claudia, který se na ní dívá velmi opovržlivě. Duch je v novější adaptaci představen až později. Náklonnost královny Gertrudy a krále Claudia je zjevná. Královna již přestala truchlit pro manžela a krále Hamleta. Prosí svého syna, aby přestal truchlit. Tato část se ve starší adaptaci vůbec nevyskytuje (Hamlet 1948), (Hamlet 1990).

Laertův odjezd do Francie se nachází v obou adaptacích. Postava Ofelie představuje v první adaptaci dceru zámožného dvořana, kdežto ve druhé adaptaci je Ofeliina postava představena jako prostá a chudá dívka, která pracuje jako švadlena. Ofeliin otec Polonius jí zakáže se stýkat s Hamletem (Hamlet 1948), (Hamlet 1990).

Novější verze se až nyní zmiňuje o přízraku. Hamlet se dozvídá o duchovi od Horatia a dvou strážných. Ještě tu noc se vydají na hradby, aby viděli, zda se přízrak znovu objeví či nikoliv. Tento přízrak je skutečným vyobrazením krále Hamleta a můžeme rozeznat rysy obličeje.

Nemá však rytířskou zbroj, ale královské šaty. Mluví velmi nahlas a výrazně artikuluje. Svým výrazným způsobem vyjadřování klade důraz na svůj projev. V této scéně můžeme též pozorovat mlhu. V obou adaptacích hovoří Hamlet se svým otcem sám a ostatním poté sdělí úplně jinou zprávu než se dozvěděl. Ve skutečnosti se dozvěděl, že Hamletův strýc Claudius zavraždil svého bratra, Hamletova otce. V obou případech musí Hamlet, Horatio a dva příslušníci stráže přísahat na Hamletův meč. Nejenže jim to poručí Hamlet, ale také hlas ducha. Je očividné, že režisér kladl důraz na tuto scénu (Hamlet 1948), (Hamlet 1990).

Podnětné je ztvárnění Hamletova plánu pomsty v obou filmových zpracováních. Hamlet musí Claudia vymanit nejen z přízně královny Gertrudy, ale také všem dvořanům předvést jeho zlomyslné chování. Ve filmu z roku 1948 se zrození plánu odehrává v sále, odkud již všichni dvořané odešli a Hamlet zde zůstal sám sedět ve své židli. Tato scéna má evokovat Hamletovu osamělost. Je přesvědčený o vině svého strýce a musí vymyslet plán msty. Ještě než všichni odejdou, se Claudius během hostiny snaží Hamletovi vnutit do přízně. Klade důraz na krátké časové období, během kterého matka, královna Gertruda, pochovala manžela a vzala si za manžela jeho bratra, současného krále Claudia. V obou verzích je princ velmi rozzlobený na matku a na ženské pokolení obecně. Podle jeho názoru je žena původcem veškerého zla. Hamletův plán je předstírat, že zešílel (Hamlet 1948), (Hamlet 1990).

Zde se objevuje rozdíl královských trůnů. Ve starším filmu sedí král a královna pouze na obyčejných židlích, které nejsou nikterak výjimečné. Naopak v novější verzi jsou královské trůny mnohem větší, vyšší a honosné (Hamlet 1948), (Hamlet 1990). Změna perspektivy může naznačovat důležitost připisovanou královskému majestátu a moci jako takové. Použití židlí může naopak indikovat přiblížení se k prostým lidem.

Polonius přichází králi a královně sdělit, že ví proč, princ Hamlet zešílel. Vyslechl rozhovor Ofelie a Hamleta. Polonius soudí, že Hamlet se

zbláznil z lásky k Ofelii. V obou adaptacích je Ofelie navedena Poloniem, svým otcem, aby si četla modlitby a vyčkávala příchodu Hamleta. Mezitím se Polonius a Claudius schovají za nástěnné plátno, kde chtějí vyslechnout jejich rozhovor. Ve starším filmu Hamlet přichází velmi pomalu a působí tajemně. Uchopí Ofelii velmi vášnivě až hrubě za ruku, přitáhne ji k sobě, zpříma jí hledí do očí a poté ji odhodí na zem. Ofelie upadne v hluboký nářek. Lze předpokládat, že Hamlet tuší, že Polonius a Claudius jsou schovaní za plátnem, a schválně je k Ofelii hrubý. Naopak v novější adaptaci ji Hamlet uchopí, očichává a dívá si na ni velmi vystrašeně. Ne ctižádostivě až rozezleně. Dívá se se strachem. Toto vyobrazení může znamenat strach Hamleta ze ztráty Ofeliiny lásky. V obou částech Ofelie vrací Hamletovi dárek, který on odmítá. Tvrdí, že jí ho nikdy nedal. Posmívá se jí. Zavrhuje sňatky. V obou adaptacích zachází s Ofelií velmi hrubě. Ve starší verzi ji odhodí na schody a v novějším filmu je odhozena ke zdi. Po tomto výstupu se Claudius rozhodne, že Hamlet musí být poslán do Anglie. Spolu s Hamletem zasílá dopis, kde stojí, že Hamlet má být hned po příjezdu popraven. Autor chtěl nejspíš předvést Claudiův strach z prince Hamleta, který musí být odstraněn. V obou adaptacích je zcela zřejmé, že se Ofelie a Hamlet milují. Hamletovy doteky jsou velmi vášnivé. Ofelie je velmi smutná a zdrcená, protože ji Hamlet odmítá. Ve skutečnosti Hamlet své odmítání jen předstírá v rámci svého plánu. Chce Ofelii ochránit (Hamlet 1948), (Hamlet 1990).

Po zápletce s Ofelií se objevuje scéna se slavným monologem *To be, or not to be*. V adaptaci z roku 1948 slyšíme hudbu, rozbouřené moře a Hamlet se ocitá na hradbách hradu Elsinor. Je obklopen tmou a mlhou. Dívá se dolů z hradeb na skály. V ruce drží dýku a recituje verše. „*To be or, not to be...*“, v ruce drží dýku, která mu míří na krk, poté mu dýka spadne dolů do moře. Lze předpokládat, že při pohledu dolů z hradu má blízko ke smrti. Pád dýky naznačí, že Hamlet nesmí zemřít, ale pomstít se. Naopak v adaptaci z roku 1990 recituje tyto verše v otcově kryptě.

Tato scéna značí, že má Hamlet blíže ke svému zesnulému otci. Lze scénu pochopit tak, že si Hamlet přišel pro radu (Hamlet 1948), (Hamlet 1990).

Nyní zmíníme část, která ve starším zpracování zcela chybí. Hamlet odjede na koni z hradu. Naleznou jej bývalí přátelé Rozencrantz a Guildenstern, které povolal král z Anglie. Tito „přátelé“ mají Hamleta přimět k poslušnosti. Hamlet ovšem není hloupý a jejich lest prokoukne. Pokračování děje se vztahuje ke „hře ve hře“. Do děje vstupují potulní herci. V adaptaci z roku 1948 se herci objeví přímo uvnitř hradu. A Hamlet ihned ví, jak vyzrát nad Claudiem. Kdežto v novější verzi je princ Hamlet potká právě nedaleko od hradu a pozve je, aby hrad navštívili. Hamlet přijede na hrad s nimi jako jeden z nich. Poté zesměšní Rozencrantze a Guildensterna tím, že jim řekne, že blázní jen, když fouká vítr severozápadním směrem. Ale když fouká od jihu, rozezná vola od kola (překlad Hlinský 2001: 29 – II.2.). Hamlet ze své komnaty pozoruje herce a v tu chvíli ho napadne, že herci zahrají otcovu smrt a tím zasáhnou Claudiovo svědomí (Hamlet 1948), (Hamlet 1990).

Druhý večer se hraje představení. Starší adaptace předvede hru beze slov, kterou lze přirovnat spíš k baletu. Během této hry se Hamlet nachází nejprve v Ofeliině klíně, poté u jejích nohou. Hamlet a Horatio beze slov pozorují Claudia. Král svůj čin ve hře začíná poznávat. Najednou se kroutí, mračí a zakrývá si oči. Žádá světlo. Hamlet vezme pochodeň a dá mu ji těsně před obličej. Začne velký křik, zmatek a všichni běhají po sále. Naopak ve verzi z roku 1990 herci tančí, ale i mluví. Hamlet si nejprve lehne Ofelii do klína, ale poté usedne na židli. Během představení vše komentuje. Dokonce chodí za králem a královnou a přidává komentáře. Filmové zpracování naznačuje, že Hamlet miluje Ofelii a chce ji zachránit. Několikrát jí řekne, ať nikomu nevěří a ať jde do kláštera. Během výkonu herců jsou jak král, tak královna velmi rozrušeni. Claudius vstává a vypadá, že omdlí. Upustí na zem kalich a utíká pryč ze sálu. Hamlet ihned poté začne slavit spolu s Horatiem a herci. Matka

odchází velmi rozrušená. Obě verze naznačují, že princ má blízký vztah k hercům a jedná s nimi jako sobě rovnými (Hamlet 1948), (Hamlet 1990).

V další části si přeje matka mluvit s Hamletem. Ve chvíli, kdy jde Hamlet k matce, prochází kolem modlitebny. Claudius prosí boha o odpuštění, ale nelze snadno odpustit bratrovraždu. Hamlet už drží v ruce meč, že jej zabije, ale ví, že by to bylo pro Claudia příliš snadné. Hamletův otec by nebyl pomstěn a Hamlet by se snížil na Claudiovu úroveň. Pokračuje tedy k matce. Tato část je pro oba filmy shodná. V obou se Hamlet chová k matce velmi drsně a hrubě. Nyní se zjevuje Hamletův otec jako duch, který radí Hamletovi, aby se k matce choval vlídně, protože její srdce je rozvrácené. Matka si myslí, že je Hamlet opravdu blázen, protože mluví sám se sebou. Tyto dvě scény jsou totožné. Později drží matce meč na hrdle a odhodí ji na postel. Královna má strach o svůj život a když vykřikne, ozve se Polonius, schovaný za závěsem. Hamlet jej zabije mečem. V obou verzích přichází duch Hamletova otce, který má Hamleta uklidnit. Je hnán touhou po pomstě, ale matka není cílem jeho konání. Duch přichází jako uklidňující faktor, který má objasnit cíl (Hamlet 1948), (Hamlet 1990).

Poté, co se Claudius dozví o vraždě Polonia, je Hamlet skutečně poslán do Anglie spolu s Rozencrantzem a Guildensternem. Ve starší adaptaci je cesta do Anglie zobrazena jako dvě lodě, plující po moři, z nichž jedna se potopí. Zprávu o tom, že princ Hamlet měl být dle dopisů od krále v Anglii hned popraven, ale že Hamlet zaměnil dopisy a rozkaz k popravě se vztahuje na Rosencrantze a Guildensterna, přináší Horatiovi posel s velmi vysokým hlasem. Dvě lodě představují dvě strany mince, kdy na jedné straně stojí Hamlet a na druhé Claudius. V druhé adaptaci přinese posel dva dopisy, jeden pro krále a jeden pro královnu. Král poté odchází po schodech do své komnaty a královna do své (Hamlet 1948), (Hamlet 1990). Lze zobrazení vysvětlit tak, že dopisy byly různé, dokonce protikladné. Dopis krále nesměla vidět královna a naopak.

Dále se zaměříme na ztvárnění Ofeliina šílenství. Co se týče první adaptace, Ofelie velmi hystericky vykřikne u potoka. Poté běží do zámku, kde zpívá smutné až žalostné písně. Drží květiny a rozdává je králi a královně. Střídavě se bláznivě směje a žalostně pláče a křičí. Královna ji utěšuje. Ofelie odchází, povídá si sama se sebou a loučí se s dámami, které tam, nejsou. Poté přichází scéna z potoka, kdy se Ofelie ověncena květinami potápí a umírá. Během této scény slyšíme královnin hlas, který sděluje divákovi, že Ofelie utonula. Ve druhé adaptaci se Ofelie prochází bosa po hradě. Na hradbách potká vojáka, kterého se velmi intimně dotýká. Poté hledá královnu a krále a zpívá jim o smrti svého otce. Poté odejde a loučí se s dámami, které v sále opravdu jsou. Horatio ji odnese v náručí do její komnaty. Scéna, kdy umírá, přichází až poté, co se vrátí Laertes. Ofelie sedí na trůně a podává Laertovi malé kosti, které nazývá květinami. Tyto kosti mohou souviset se scénou hrobníků, která bude následovat. Lze předpokládat, že se jedná o kosti, které hrobníci vyházeli z hromadného hrobu. Poté odchází a o její smrti utonutím se dozvídáme od královny. Hlavní rozdíl v pojetí Ofeliina šílenství spočívá především v důrazu na její neblahý psychický stav. V novější filmové verzi se jedná více o vášeň, chtíč a touhu, která nebyla naplněna. Ofelie není prezentována jako nevinná na rozdíl od starší adaptace. Ve starší verzi má na sobě Ofelie bílé šaty, které mají evokovat bezbrannost a nevinnost, ale v novějším filmu má špinavé a zanedbané šaty (Hamlet 1948), (Hamlet 1990).

Další scéna, kterou se budeme zabývat, je scéna s hrobníky. Ve starší adaptaci je hrobník pouze jeden a při kopání hrobu si vesele zpívá. Přijíždí Hamlet s Horatiem, zajímají se o hrob a chtějí vědět, pro koho je určený. Hrobník mluví v hádankách. Naleznou lebku šaška Yoricka. Hamlet na něj vzpomíná s láskou. Popisuje rty, které líbal a které mu zpívaly písně. Kromě toho, že v novější verzi jsou hrobníci tři, je děj shodný. Hamlet spatří průvod i s králem a královnou, který se blíží k nim. Dvořané nesou tělo, ale Hamlet neví, komu patří. Až později zjistí, že se

jedná o Ofelii. Laertes velmi truchlí, královna také a do pohřbu vstupuje Hamlet. Laertes a Hamlet se začnou prát. Děj pokračuje v obou adaptacích totožně tím, že Claudius vycítí možnost, jak se Hamleta zbavit podruhé. Navrhne Laertovi jako nástroj pomsty zavraždit v souboji Hamleta. Laertes je tak rozezlený, že nabídku hned přijímá. Laertovu osoba může působit jako snadno ovlivnitelná, ale více se jedná o touhu po pomstě (Hamlet 1948), (Hamlet 1990).

Poslední část obou filmů se týká souboje Hamleta a Laerta. Ve starším filmovém ztvárnění se Hamlet dozvídá od podlézavého sluhy, jaká je sázka, a že je vyzván na souboj. V novějším filmu je děj stejný. Ve starší verzi souboj začne, avšak Laertes nemá příliš štěstí a nemůže Hamleta svým ostrým a otráveným mečem zasáhnout. Lze pozorovat velmi značnou nervozitu ze strany Laerta. Očividně se bojí, jak by se zachoval Claudius, kdyby Laertes svůj úkol nesplnil. Král připraví kalich s vínem pro Hamleta, kam vhodí otrávený prsten. Po čase se napije z kalichu královna, ale Claudius již nezmůže nic. Laertes škrábne Hamleta zezadu do ruky. Hamlet jej na oplátku bodne otráveným hrotem do ruky. Laertes vše přiznává hned poté, co zemře královna. Hamlet vezme meč, skočí na krále a několikrát jej bodne do hrudi. Poté usedá na královský trůn a umírá. V novějším filmu vypije královna kalich vína s otrávenou perlou. Hamlet je říznut do ruky a Laertes je bodnut pod srdce. A nakonec Hamlet bodne krále do hrudi. Poté padá na zem a umírá v Horatiově náručí. Horatio je jediný, kdo může všechny spravit o příběhu Hamleta, prince dánského. Ve starší adaptaci film končí pohledem do hradu a záběry na Hamletovo tělo (Hamlet 1948), (Hamlet 1990). Hamletova smrt v Horatiově náručí klade důraz na přátelství, kdežto smrt na královském trůnu může být vnímána v kontextu moci. Ve chvíli smrti získal Hamlet trůn.

V závěru této kapitoly shrneme komparaci obou adaptací. Jako zdroj nám posloužily filmy *Hamlet* z roku 1948 od režiséra Laurence Oliviera a *Hamlet* z roku 1990 režiséra Franca Zeffirelliho. Dřívější film je

natočen v černobílém provedení a je autentický s dobou Williama Shakespeare. Jedná se o velmi vážné filmové drama. Kostýmy lze charakterizovat jako dobové. Vhodnou kulisu k filmu tvoří hudba, která dodává momentům dramatické zbarvení. Nejen hudba dodává scénám patřičné napětí. K dramatickému napětí přispívají záběry hradu. V průběhu filmu nelze vidět hrad jako celek. Během děje je možné vidět jen části, které působí velmi majestátně a nahání strach (Hamlet 1948).

Druhé filmové ztvárnění je natočeno již v barevném formátu. Jedná se o „odlehčené“ pojetí dramatu. Film nepůsobí na diváka tolik dramaticky. Lze předpokládat, že je to zapříčiněno nejen barevným provedením filmu, ale především odlišným prostředím. V novější verzi lze vidět malebnou dánskou přírodu, která oplývá mnoha odstíny zelené barvy. Je zřejmé, že i křik racků spolu s mořským příbojem, mohou působit na diváka příjemně. Tyto zvuky evokují klid. Dále režisér zobrazuje celý hrad jako celek. V této verzi nepůsobí hrad natolik děsivě a strašidelně. Velké množství scén se odehrává za denního světla. Všechny tyto faktory ubírají filmu na dramatickosti. Inovací je, že se zde objevují koně. Vztah Ofelie a Hamleta uvolněnější. Vztah krále a královny lze označit za velmi vroucný a láskyplný. Své emoce dávají více najevo (Hamlet 1990). Verzi z roku 1948 považuji za zdařilejší, neboť podle mého názoru lépe vystihuje podstatu a sdělení Shakespearovy tragédie.

5 MACBETH – DRAMA A FILMOVÉ ADAPTACE

Tato kapitola bude věnována divadelní hře *Macbeth* (The Tragedy of Macbeth). Nejprve sumarizujeme děj hry a poté uvedeme dvě filmové adaptace této hry. Tato divadelní hra je považována za nejkratší Shakespearovu hru a je rozdělena do pěti aktů. První představení, o kterém jsou známy informace, pochází ze 17. dubna 1605, kdy se drama hrálo pro anglického krále Jakuba I. (Dunton-Downerová – Riding 2006: 359). Hra *Macbeth* je typická sevřenou strukturou, tragickou podobou poezie a hlubokými humanistickými idejemi. Strohé verše dávají

jednotlivým scénám patřičný dramatický okamžik. Námět hry pochází z Holinshedovy kroniky (Stříbrný 1987: 198-199). Původní autor námětu o Macbethovi je však Hector Boece. Příběh Macbetha byl poprvé zmíněn v knize *Historie Skotska (Historia de Scotia)*. Tato kniha se poté stala inspirací pro další díla a především pro Raphaela Holinsheda a jeho díla *Kronika Anglie, Skotska a Irska (The Chronicles of England, Scotland and Ireland)* (Hilský 2010: 626). Počátek hry je velmi dramatický. Na scéně se objeví tři čarodějnice za zvuku dunění hromu. Čarodějnice představují tajemnou atmosféru. Hlavní postava Macbeth je důkazem toho, jak snadné je podlehnout hříchu a touze po moci. Zpočátku je Macbeth považován za válečného hrdinu a vlastence. Jeho osoba je opěvována samým králem Skotska Duncanem. Poté, co Macbeth vyslechne proroctví tří čarodějnic o tom, že se má stát thénem z Cawdoru a králem Skotska, se jeho chování a náhled na celou situaci změní. Veškeré ctnosti zmizí a Macbethova temná strana se dostává do popředí. Banquovi, Macbethově příteli, je předpovězeno, že z jeho synů budou králové.

V této hře rozpoznáváme téma zločinu a trestu. Macbeth spáchal zločin a později dokonce zločiny, za které je posléze potrestán. Shakespeare se i zde vyhnul náboženskému podtextu. Hlavní postavě, která je záporná, je odepřeno pokání a úleva od trestu. Během celého děje dochází k postupnému rozložení Macbethovy osobnosti. Jeho postava má prezentovat hrozby, způsobené amorálním a chamtivým chováním (Stříbrný 1987: 199).

Později se Macbeth skutečně stane thénem z Cawdoru, je přesvědčen, že se musí stát i skotským králem. Král Duncan však jmenuje nástupcem svého syna Malcolma. Toto prohlášení působí jako katalyzátor Macbethových myšlenek. Macbeth pošle své manželce neboli lady Macbethové dopis, kde ji o všem informuje. Lady Macbethová převezme iniciativu a začne plánovat, jak zajistit, aby se Macbeth stal skotským králem. Král Duncan přijede na Macbethův hrad, kde má dojít k rozuzlení situace. Manželka je iniciátorem Duncanovy vraždy. Macbeth a

Lady Macbethová spolu sice lest vymyslí, ale Lady Macbethová je aktivnější než její manžel. Nakonec je to ona, kdo se snaží zbavit jej strachu a přimět jej k vraždě. S touto částí hry souvisí velmi silné dialogy. Lady obviňuje manžela ze zbabělosti. Její promluvy k manželovi jsou velmi kruté. Její odhodlanost je tak velká, že by byla schopná zavraždit vlastní dítě. „Kojila jsem a vím, co je to láska k děcku, co saje z prsu. Z bezzubých dásní bych mu jej přesto vyškubla, a třeba by se na mne zrovna smálo, mozek mu z hlavy vyrazila, kdybych se zapřísáhla jako ty“ (překlad Hilský 2012: 14 – I.7.). Macbeth se odhodlá k akci a dýkami krále Duncana zavraždí. A lady jde vraždu dokončit. Z vraždy jsou obviněni komorníci. Lady Macbethová a Macbeth jim pomažou tváře krví. Avšak Macbeth komorníky zabije, aby odvedl pozornost od své osoby. Hned po vraždě krále se projevuje strach obou Duncanových synů o jejich životy. Malcom, starší syn, utíká do Anglie a Donalbain, mladší syn, utíká do Irska. Mezitím se dostává do popředí postava Banqua, který je jedním z thénů. Banquo byl spolu s Macbethem u proroctví čarodějnic. Macbeth se Banqua stále obává. A zároveň Banquo Macbetha podezřívá. V každém případě stojí lady Macbethová Macbethovi po boku.

Později se Macbeth nebrání žádnému dalšímu amorálnímu činu a postupně odstraňuje veškeré své konkurenty. Macbetha v průběhu děje netíží svědomí ani nepociťuje výčitky. Uvědomění si svých hrůzných činů nastává až na konci divadelní hry. Za určitý protipól Macbethovy postavy je považována jeho manželka Lady Macbethová. Kontrast lze vidět ve výměně rolí mezi lady Macbethovou a Macbethem. Zpočátku je to Lady, která je odhodlaná získat moc a neohlíží se na žádné morální zásady. A Macbeth se obává následků. V průběhu děje se začne lady Macbethová obávat důsledků a cítí vinu, ale přesto se chová velmi oddaně ke svému manželovi. Jedná se o ženu, která žene svého manžela k úspěchu a slávě za každou cenu. Důvodem je především nehynoucí láska k choti (Stříbný 1987: 200). „Anděl můj strážný se před ním krčí, jako prý Antonius se třásl před Caesarem,“ Jalovou korunu mám na hlavě a plané

železo marně svírám v ruce: vykrouť mi ho z dlaně cizí ruka. Já nemám syna, který by je zdědil. Pro syny Banqua špinil jsem svou duši, skvělého Duncana jsem vraždil pro ně, pro ně mi zhořkl kalich klidu,“ (překlad Hilský 2012: 29 – III.1.). Macbethův strach se zvyšuje natolik, že si najímá vrahy na vraždu Banqua a jeho syna Fleance. Vražda se zdaří jen z poloviny. Najmutí zlosyni zavraždí pouze Banqua, ale Fleance uprchne. Macbeth a lady Macbeth pořádají oslavu. Macbeth má halucinace a zjevuje se mu Banquoův duch. Charakterizuje ducha jako kosti bez morku, krev jako led a vytřeštěné oči bez pohledu (překlad Hilský 2012: 37 – III.4.). Scéna pokračuje výstupem tří čarodějnic. Macbeth je sám přivolá a prosí je o radu. Vědmy varují Macbetha před Macduffem, který se objevuje jako další postava dramatu. Jako radu vyslechne, ať je krvavý a zpupně zhrdá všemi, neboť neublíží mu nikdo, koho žena porodila. A také ví, že nikdo Macbetha neporazí, dokud se Birnamský les nedá na pochod na Dunsinan (překlad Hilský 2012: 41 – IV.1.). Macbeth je velmi zpupný a necítí se vůbec ohrožen. Je velmi dychtivý po odpovědi, zda bude v zemi vládnout potomek Banqua, ale čarodějnice mu odpověď nechtějí poskytnout. Poté se Macbethovi zjeví průvod osmi králů a poslední drží v ruce zrcadlo. Průvod uzavírá Banquoův duch.

Macduff vycítí možnost prchnout do Anglie a zachránit království. Macbethovi se zmaří plán, protože chtěl Macduffa odstranit. Lady Macduffová je rozčílena z toho, že Macduff odjel a zanechal rodinu bez manžela a otce. Na scéně se objevuje skotský pán Seyton, který varuje Lady Macduffovou před smrtí. Lady s rodinou však nestačí prchnout a je spolu s dětmi zavražděna. Tento hanebný čin byl zbytečný, protože Lady Macduffová a její děti nemají králi Macbethovi, jak uškodit. Mezitím probíhá rozhovor v Anglii mezi Malcolmem a Macduffem. Polemizují nad tím, že Macbeth byl dříve čestný a spravedlivý muž. Do Anglie přijel skotský krajan Ross, který sdělil Malcolmovi a Macduffovi, jak je skotská země zbídačená. A též Macduff zjišťuje, že jeho rodina je po smrti. V Anglii se začne plánovat spiknutí proti Macbethovi.

Pátý akt začíná dialogem mezi lékařem a dvorní dámou. Lékař spravuje dvorní dámu o zdravotním stavu lady Macbethové, která celé noci blouzní a vyjadřuje se velmi nesouvisle. Neustále si myje ruce a snaží se odstranit z rukou imaginární krev. Cítí se velmi provinile a neustále mluví zmateně o Duncanově vraždě. Role se otočily ihned po první vraždě, kdy se lady Macbeth hroutí a nechce pokračovat v honu za královskou korunou. Král Macbeth už svoji manželku nepotřebuje. Nyní začne anglické vojsko proti skotskému zbrojit. Vojáci však krále následují jen z povinnosti, nikoli oddanosti. Angličané pochodují směrem k Birnamskému lesu. Macbeth se řídí proroctvím čarodějnic o tom, že dokud se Birnamský les nedá na pochod, nemusí se cítit ohrožený a také, že nikdo, koho porodila žena, jej nemůže porazit. Skotská armáda se obává, Macbeth je však přesvědčen, že bude bojovat za každou cenu. Zároveň královský lékař informuje krále o tíživých představách lady. Není však žádná možnost vymazat lady paměť, a tím ji uzdravit. Na anglické straně zatím Malcolm vymyslel plán, který zapříčiní pohyb Birnamského lesa. Každý voják si vezme do ruky větev jako clonu. Tato lest má zmást nepřítele kvůli skutečnému počtu vojáků. Za scénou pláčou ženy, neboť královna zemřela. Macbeth však tento okamžik zlehčuje. Paradoxně se podivuje, proč s umíráním královna nepočkala na později. Na scéně se objevuje skotský pán Seyton, který ukazuje k Birnamskému lesu, který se právě dal do pohybu.

V poslední části hry se Macbeth snaží vyhledat muže, kterého žena neprodila. Hledá svého soka. Nejprve se proti němu postaví velitel anglo-saských vojsk Siward. Macbeth jej však zabije. Poté se mu ještě vysmíval, protože ho porodila žena. V tom okamžiku přichází Macduff, který byl z lůna matky předčasně odebrán, o čemž Macbeth neví (překlad Hilský 2012: 62 – V.7.). Macduff přišel pomstít smrt své rodiny. Během boje se Skotové přidávají na stranu Angličanů. Macduff je odhodlaný Macbetha zabít. Ten se však nebojí, protože si myslí, že je chráněn kouzlem tří čarodějnic. Vše se splnilo tak, jak čarodějnice předpověděly.

Macbeth bude sesazen z trůnu v případě, že se Birnamský les dá na pochod a zavraždit jej může jen ten, koho neprodila žena. Macduff: „Buď zdravý, náš králi, neboť králem jsi. Hleď, hlava tyrana. Jsme svobodní. Sám výkvět království tě obklopuje a každý zde ti v duchu skládá hold. Svůj hlas k nim přidávám a nahlas volám: Ať žije skotský král!“, pak všichni: „Ať žije skotský král.“ Fanfáry (překlad Hlinský 2012: 62 – V.7.).

5.1 Filmové adaptace

5.1.1 Kumonosu jo – Krvavý trůn

Tento japonský film z roku 1957, režírovaný Akirem Kurosavou, je volnou adaptací divadelní hry *Macbeth*. Dějištěm hry není Skotsko a Anglie, ale feudální Japonsko. Hrad Dunsinan je představen jako Pavučinový hrad. Tento hrad je obklopen Pavučinovým lesem, který je plný spleťtých cest a neprostupné mlhy, která má chránit hrad před útokem nepřátel. V lese zabloudí dva velitelé vojska, Wašizu a Miki, kteří nesou svému pánovi do Pavučinového hradu poselství o vítězství. V lese se jim však zjeví podivný přízrak, který jim sdělí proroctví, které má změnit osudy jak jejich, tak všech příslušníků dvora. Námět je téměř stejný jako v Shakespearově hře *Macbeth*. Role Wašizua se ujmul herec Toširó Mifune. Roli jeho manželky Asadží ztvárnila Isuzu Jamadaová (ČT2), (ČSFD).

5.1.2 Macbeth

Jedná se o americkou adaptaci z roku 1948, která byla natočena režisérem Orsonem Wellesem (ČSFD 2015). Režisér zároveň ztvárnil hlavní postavu Macbetha. V roli lady Macbethové se objevila Jeanette Nolan. V roli Macduffa se představil Dan O'Herlihy. Staršího syna krále Malcolma si zahrál Roddy McDowell. Edgar Barrier hrál postavu Banqua. V roli Svatého otce (ducha) lze spatřit Alana Napiera. Krále Duncana ztvárnil Erskine Sanford (IMDb 2015).

5.1.3 Komparace

Obě filmová ztvárnění zasazují děj do temného prostředí, které dokresluje všudypřítomná mlha. Film z roku 1957 začíná písní o válečníkovi, jehož k moci přiměla žena. Lze říci, že režisér textem naznačuje přímou účast ženy na zisku moci válečníka. Žena jej přiměla k vraždám, díky nimž získal moc. V písni je také zmíněna smrt, která je daní krvavému trůnu. Režisér tím chce naznačit, že válečník se nestal vlastníkem trůnu morálním a milosrdným chováním. Scéna pokračuje válečníkem, jedoucím s praporem na koni. Míří přímo na hrad, kde říká králi o Fudžimakově povstání, které právě probíhá v pevnostech v okolí hradu. Smyslem králova protiúderu je rozmístit do Pavučinového lesa vojsko, které zabrání Fudžimakovi v postupu. Kapitán Miki, který má představovat Banqua a kapitán Wašizu, který představuje Macbetha, nad Fudžimakem zvítězí. Film z roku 1948 začíná scénou se třemi čarodějnicemi, které stojí kolem hliněného kotle a říkají zaklínadla. Poté vyjmou z kotle hliněného panáka, který představuje Macbetha. Tři čarodějnice zobrazují „magickou trojku“ dle rysů pohádek a také ztělesňují zlo (Krvavý trůn 1957), (Macbeth 1948).

Další scéna je v obou filmech shodná v tom, že zde probíhá bouře a fouká silný vítr, což má evokovat temnost prostředí. Ve verzi z roku 1957 se kapitáni Wašizu a Miki nachází v Pavučinovém lese a hledají cestu k Pavučinovému hradu. I když cestu velmi dobře znají, ztratí se. Nyní se ozve děsivý smích, který je má vyděsit. Kapitáni hledají zdroj strašidelného smíchu, ale nikoho nenachází. Později objeví klec z proutí, ve které sedí stará žena a má před sebou vřeteno. Tato žena mluví o životě, chamtivosti a konečném zúčtování (Krvavý trůn 1957). Řekne oběma kapitánům věštbu. Wašizu se stane pánem Severního panství a pánem Pavučinového hradu. Miki se má stát pánem První pevnosti. Mikiho štěstí přijde pomaleji, ale vydrží déle a jeho syn bude jednou pánem Pavučinového hradu. Stará žena za zvuku děsivého smíchu zmizí. Kapitáni odchází pryč. Všude jsou na hromadách lebky a kosti. Po

čase cestu k hradu najdou, ale rozhodnou se pro odpočinek. Poté oba přemýšlí nahlas nad věštbou a smějí se. Lze pozorovat, že by si oba přáli, aby se proroctví vyplnilo. Ve filmu z roku 1948 jedou Macbeth a Banquo na koních pustou krajinou. Objeví se tři čarodějnice, které jim předpoví, že Macbeth se stane thénem z Cawdoru a poté králem Skotska. Banquo má být také povýšen a jeho synové budou jednou vládnout Skotsku. Důležitou roli zde hraje hliněný panák Macbetha, kterému čarodějnice nasadí královskou korunu. Tento panák může představovat, jak jednoduché je manipulovat s člověkem. Člověk kvůli zisku moci udělá všechno. Jako další postava se zde objevuje kněz, který je Macbethovi a Banquovi během děje na blízku. Poté sedí všichni tři u ohně a přemýšlí nad věštbou (Macbeth 1948).

Věštba se následně v obou filmech vyplní a Macbeth začne vymýšlet plán, jak se stát králem Skotska. V této chvíli se též objevuje postava lady Macbethové, které Macbeth píše dopis o svém povýšení a o proroctví. V japonské verzi představuje lady Macbethovou žena jménem Asadží (Macbeth 1948), (Krvavý trůn 1957).

Děj pokračuje scénou, kdy lady Macbethová neboli Asadží přesvědčuje svého manžela Wašizu, aby jednal a krále zavraždil. Argumentuje tím, že každý samuraj chce vlastnit svůj hrad a být pánem hradu. Současný král také zavraždil svého předchůdce. Wašizu však dodává, že se jednalo o smrt v boji (Krvavý trůn 1957). Než se stačí Wašizu rozmyslet, přijíždí král z lovu a rád by si v jejich pevnosti odpočinul. Později však vyjde najevo, že lov byla jen lest, aby král mohl napadnout Inuiho a pevnost kapitána Wašizu má posloužit jako hlavní stan (Krvavý trůn 1957). Ve starší verzi je Macbeth pánem hradu. Scéna začíná pohledem na popravu na nádvoří hradu. Lady Macbethová se snaží přesvědčit Macbetha, že jediná možnost, jak se stát králem Skotska, je zavraždit současného krále Duncana. Nyní přichází nástroj přesvědčování, který jsme zmínili již výše v popisu děje dle dramatu. Poté přijíždí král Duncan spolu se svou družinou na Macbethův hrad. Kněz

pronese modlitbu, která již symbolizuje, že se stane něco hříšného. Ihned po modlitbě lady Macbethová dává královské strážci víno s uspávacím prostředkem. Lady a Macbeth jsou odhodláni k vraždě (Macbeth 1948).

Japonská verze královraždy zobrazuje nejprve místnost, která má diváka vyděsit. Jedná se o místnost, kde je velká krvavá skvrna od popravy Fudžimaka, který vedl povstání. Služebnictvo se jí snaží vyčistit. Scéna je doprovázena dramatickým křikem ptáka. Tento křik lze považovat za symbol jistého upozornění, které má králi pomoci a vrahy vyděsit. Králova stráž dostane od Asadží víno s uspávacím prostředkem, aby mohl být poté proveden zločin. Wašizu zavraždí krále kopím a vrací se ke své manželce s krvavými rukama a s vyděšeným výrazem. Asadží rychle běží dát kopí do rukou královny strážce a začne volat o pomoc. Mezitím běží Wašizu zavraždit strážce, aby na něj nepadlo podezření (Krvavý trůn 1957). Starší filmové ztvárnění zobrazuje nádvoří hradu, odkud Macbeth přichází do královny komnaty s dýkami. Lady Macbeth čeká na nádvoří vyděšená kvůli temnému hlasu sovy. Sova má stejně jako v předchozím filmu reprezentovat pomoc králi a strach útočníků. Macbeth se vrací s rukama od krve. Lady musí dílo dokončit a dýky vložit do rukou strážců. Vyruší je Macduff, králův syn, který bouchá na bránu. Lady a Macbeth vědí, že musí jednat rychle. Lady křičí, že se stala vražda a Macbeth mezitím zavraždí strážce. Když Macbeth vychází k královny komnaty, objeví se Macduff a kněz. Zde je zřejmé, že kněz Macbetha podezřívá. Postava kněze má působit tlak na Macbethovo svědomí (Macbeth 1948).

V japonské verzi se děj posouvá na bitevní pole, kde se chce Norijasuvu, králův syn, pomstít za smrt svého otce. Wašizu jej však nazve zrádcem a nechá ho sledovat vojáky. Poté probíhá pohřeb krále, kam přijíždí Wašizu a Miki spolu na koních. Během pohřbu vyjde najevo, že se královna zabila. Jako kulisa zní ženský pláč. Poté Miki navrhne, aby se Wašizu stal králem, jak bylo předpovězeno (Krvavý trůn 1957). Je očividné, že vztah Mikiho a Wašizua se změnil, soudíme tak ze

vzájemných pohledů. Ve starší verzi se Macbeth stane králem a přichází obavy z toho, že Banquovi synové mají zdědit královskou korunu. Je zřejmé, že je nutné se Banqua zbavit kvůli věštbě a také kvůli tomu, že Macbeth a lady Macbethová nemají syna (Macbeth 1948). Lady Macbethová a Asadží jsou velmi úspěšné v přesvědčování svých protějšků. V obou verzích najme Macbeth a Wašizu vrahy, aby zavraždili Banqua a Mikiho i s jejich synem. Asadží uvádí také jako argument své těhotenství. Nyní mají dědice trůnu. Jako symbol varování Mikiho a jeho syna lze uvést splašeného koně. Macbethův protivník a jeho syn se vydají na cestu. Zločin se zdaří jen z poloviny, protože syn uprchne. Tento fakt platí v obou případech. V japonské verzi Wašizu vraha zabije, jelikož nesplnil svůj úkol (Macbeth 1948), (Krvavý trůn 1957).

Děj v obou verzích dále pokračuje oslavou v královském paláci. Na oslavu se nedostaví Banquo a také Miki. Král Macbeth a také Wašizu pijí hodně alkoholu a chovají se nevhodně. Duch právě zavražděného se objeví na oslavě. Král s přízrakem mluví, ale je jediný, kdo ho vidí. V obou případech jej lady Macbethová a Asadží omlouvají tím, že vypil hodně alkoholu. Lze pozorovat, že Macbethovo svědomí velmi trpí jeho činy (Krvavý trůn 1957), (Macbeth 1948).

Starší adaptace zobrazuje nyní postavu Macbetha jako muže, který chodí po svém hradu, hodně pije a přemýšlí nad svými odpůrci. Najednou se mu zjeví v hlavě plán, že musí zavraždit celou Macduffovu rodinu. Macduff utekl do Anglie a jeho rodina zůstala nechráněná. Macbeth spolu s několika vojáky rodinu opravdu vyvraždí. Nyní nastává zlom v chování lady Macbethové. Nechce již více zabíjet a hnát se za mocí. Objevují se první náznaky duševního neklidu a strachu. Wašizu je posedlý mocí stejným způsobem. Kvůli svému strachu o trůn nechal zavraždit své dva pomocníky. Strážci se strachují, že Wašizua již nikdo nenavštěvuje jako dříve. Dokonce i krysy z hradu utíkají. Dle strážců to znamená, že hrad vyhoří. Dle této scény lze předpokládat, že již brzy bude hrad opuštěný.

V Anglii se mezitím rozhoduje Macduff a Malcolm, co učiní, aby Skotsko zachránili. Přijíždí za nimi kněz, který jim objasní celou situaci a řekne Macduffovi o smrti jeho rodiny. Ve Skotsku mezitím vyjde najevo šílenství lady Macbethové. Chodí po hradě se svíčkou a povídá si pro sebe. Poté děsivě křičí a zase se směje. A neustále si myje ruce. Snaží se smýt krev. Svůj život ukončí skokem ze skály dolů do moře. Macbeth paradoxně zlehčuje manželčinu smrt. Lze vidět, že jeho emocionální chování se již vymyká logice. Nyní zůstal Macbeth sám bez jakékoliv psychické opory. Naproti tomu Asadžina smrt po porodu mrtvého dítěte dostane do špatného psychického stavu. Poté probíhá stejný scénář, kdy blouzní a myje si ruce. Scéna Asadžiny smrti není ve filmu zobrazena, ale lze předpokládat, že zemřela dle dramatu (Macbeth 1948), (Krvavý trůn 1957).

Macbeth i Wašizu ví, že dokud se nedá les na pochod k hradu, nemusí se cítit ohrožený. V případě Macbetha si Malcolmovi a Macduffovi vojáci berou do rukou větve, za které se skryjí. Poté vylezou až nahoru na hrad. Vojáků je mnoho a Macbeth zůstal úplně sám. Jeho sluha Seyton se zrovna oběsil. Macbeth shlíží shora na vojsko a velkým kopím zavraždí kněze. Macbeth hledá muže, kterého neprodila žena. Nyní přichází souboj mezi Macbethem a Macduffem. Macduff usekne Macbethovu hlavu a zvolá: „Time is free! Malcolm – King of Scotland,“. Film končí pohledem na hrad a na tři čarodějnice. Wašizu je zobrazen jako pyšný vojevůdce, ale zároveň se vystrašeně ukrývá v koutě. Lze říci, že jeho ukrytí v koutě znamená porážku. Vzápětí se ale opět směje. Je zřejmé, že se v něm odehrává vnitřní boj strachu a zároveň odhodlání. Vojáci přestrojení za stromy přichází do hradu a vrhají se na Wašizuho. Je zahnán do kouta jedné z chodeb. Vojáci střílí jeden šíp za druhým. Wašizu má v hrudi mnoho smrtelných ran a umírá v koutě s vyděšeným výrazem. Film končí stejnou písní jako začínal a hrad se ztrácí v mlze (Macbeth 1948), (Krvavý trůn 1957).

Nyní provedeme shrnutí obou filmů. Obě filmové verze jsou v černobílém provedení a jsou velmi zdařilé s ohledem na roky uvedení. Film *Macbeth* je inspirován dramatem Williama Shakespeare a je autentickou verzí. Filmová verze japonského *Macbetha* je volně inspirována. Podstata děje zůstává stejná, ale prostředí se liší. Hlavní postavy zde tvoří samurajové. Místo tří čarodějnic lze vidět jen jednu, která předpoví kapitánům Mikimu a Wašizuovi budoucnost. Vzhled hradu se také liší. Hrad lze charakterizovat jako japonskou stavbu, nikoliv typický masivní hrad. Japonské stavby jsou nižší a dřevěné. Kostýmy se s ohledem na samurajskou tematiku také liší. Samurajové nosí hodně ozdobné zbroje. Skotští vojáci nosí rytířskou zbroj z kovu. V obou případech se v dramatických scénách vyskytuje pták, který má zločince zastrašit a pomoci budoucí oběti. V japonské verzi nelze pozorovat žádné projevy lásky mezi Asadží a Wašizuem. V kontrastu *Macbetha* a lady *Macbeth*, kteří se ve filmu objímají a vroucně líbají. Postava kněze představuje v *Macbethovi* roli, která má zobrazit tlak na *Macbethovo* svědomí. Během celého filmu lze pozorovat náznaky, kdy je očividné, že kněz ví o *Macbethových* činech. Tato postava se v dramatu vůbec neobjevuje. V obou verzích se objevuje stejný projev šílenství lady *Macbethové* a také *Asadží*, které se myjí ruce. *Asadží* je na rozdíl od lady těhotná, což mění situaci a *Wašizu* má následníka. Avšak lze předpokládat, že právě kvůli budoucímu následníkovi krvavého trůnu, *Asadží* umírá (*Macbeth* 1948), (*Krvavý trůn* 1957). Japonský režisér převzal hlavní dějovou linii a vložil ji do odlišného prostředí, což považuji za velmi složité. Přesto je japonská filmová verze velmi zdařilá. Film *Macbeth* je natočený přesně na motiv Williama Shakespeare a představuje autentické drama.

6 ⁴⁵ZÁVĚR

V této bakalářské práci jsme se zabývali porovnáním dvou Shakespeareových her a jejich čtyř filmových adaptací. Práci jsme rozdělili na čtyři kapitoly. První kapitola se věnovala především životu a dílu Williama Shakespeara. Zabývali jsme se jeho dětstvím a poté vzděláním, které získal ve Stratfordu nad Avonou. Věnovali jsme se pravděpodobnému důvodu, proč nemohl Shakespeare pokračovat ve studiu na univerzitě. Dále jsme objasnili, co znamenají tzv. „ztracená léta“. Uvedli jsme čtyři hypotézy, dle kterých Shakespeare opustil rodné město. Můžeme se však jen dohadovat, která z nich je skutečně pravdivá. Rok 1592 jsme označili jako zlomový v jeho životě, a to z důvodu příchodu do Londýna. I když existuje několik domněnek, jak se do Londýna dostal, uvedli jsme možnost, že odešel s jednou z divadelních společností, působících právě v té době v Londýně. Dále jsme nastínili Shakespeareovu nepříznivou situaci v londýnských divadlech, kde se musel nejprve prosadit ve vysoké míře konkurence. Shakespeare založil v Londýně divadlo a stal se členem významné divadelní společnosti. Vzhledem k tématu bakalářské práce je pozornost soustředěna také na alžbětinské divadlo, zasazené do dobového kontextu vlády Alžběty I. a Jakuba I. Změna na anglickém trůnu v roce 1603 s sebou nepochybně přinesla změny nejen společensko-politické, ale také kulturní. Změnilo se nejen pojetí dramatu, ale zároveň i název divadelní skupiny, v níž Shakespeare působil, na *Služebníky krále*. Dále jsme představili dvě hypotézy o autorově smrti, které nelze vyvrátit ani potvrdit. V první kapitole jsme definovali žánr shakespearovské tragédie a uvedli jsme díla spadající do tohoto žánru. Na konci kapitoly jsme představili souborná vydání Shakespeareových děl, která připravili jeho divadelní kolegové John Heminges a Henry Condell (Hilský 2010: 459).

Druhá kapitola pojednává o problematice filmové adaptace. V první podkapitole s názvem Film versus divadlo jsme pojednali o rozdílech

mezi divadelní hrou a filmem na stejné či podobné téma. Druhá podkapitola pojednává o vývoji filmové adaptace.

Ve třetí kapitole jsme se zabývali již konkrétní hrou *Hamlet*. Nejprve jsme uvedli historický základ této hry, s kterým pracoval William Shakespeare. Nastínili jsme děj hry, který byl nutný k výkladu filmových verzí. V tomto případě jsem použili vydání z roku 2001, které obsahuje zrcadlový překlad Martina Hilského. Dále jsme představili dvě filmové adaptace, které jsme porovnali mezi sebou a s původním dramatem. Dle stanovené hypotézy jsme předpokládali, že starší verze bude věrněji korespondovat s dramatickou předlohou Williama Shakespeara. Výzkum nám tuto hypotézu potvrdil. Novější filmová verze se od Shakespearovy hry liší v mnoha ohledech. Hlavní rozdíl spočívá v modernizaci hry, jejímž cílem je pravděpodobně přiblížit Hamletův příběh současnému divákovi. Projevy lásky Claudia a Gertrudy jsou zde neskryvané. Vztah Ofelie a Hamleta je intimnější. Ofeliino šílenství je zobrazeno moderněji, a to i ve smyslu intimity, což např. dokládají momenty kdy se dotýká vojáka na stráži. Takové chování si dříve žena nesměla dovolit projevit na veřejnosti. Starší filmovou verzi lze naopak označit za věrnou reprodukci předlohy.

Čtvrtá kapitola seznamuje čtenáře s hrou *Macbeth*, která čerpá historický námět z knihy *Historie Skotska* (Hilský 2010: 626). Nejprve jsme představili hlavní dějovou linii a poté jsme uvedli dvě filmové adaptace na dané téma. Pro komparaci jsme zvolili film, pocházející z Japonska *Krvavý trůn*, a film *Macbeth* zasazený do prostředí Skotska a Anglie. V poslední části kapitoly se zabýváme komparací filmových verzí. Dle stanovené hypotézy můžeme potvrdit, že obě filmové verze jsou shodné v hlavní dějové linii. Japonská verze filmu se vyznačuje temnou atmosférou, výraznou hudbou a postavy neprojevují téměř žádné emoce. Hlavní hrdina Wašizu a také Macbeth spolu s Asadží a také lady Macbethovou se obávají následků svých činů, ale to je jediný projev jejich

emocí. Naopak ve filmu *Macbeth* lze pozorovat projev citů mezi Macbethem a lady Macbethovou, kteří dávají svoji lásku najevo.

Dle očekávání jsme našli vyšší míru shod právě ve starších verzích, pocházejících z 40.-50. let.

Práce čerpá především z primárních zdrojů, tj. Shakespearových tragédií *Hamlet* a *Macbeth*, a zvolených filmových adaptací těchto her. Jako sekundární zdroje byly užity relevantní publikace zabývající se teorií adaptace a filmové adaptace, literárně-historické zdroje a také filmové databáze.

7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Literatura

Bubeníček, Petr (2010). FILMOVÁ ADAPTACE: HLEDÁNÍ INTERDISCIPLINÁRNÍHO DIALOGU. *Illuminace* 22 (1), s. 7-20.

Bluestone, George (2003). *Novels into Film* (Baltimore: John Hopkins University Press).

Dunton-Downerová, Leslie – Riding, Alan (2006). *Shakespeare a jeho svět* (Praha: Ikar).

Grmela, Josef – Hliský, Martin – Marek, Jiří – Oliveriusová, Eva (1988). *DĚJINY anglické literatury* (Praha: Státní pedagogické nakladatelství).

Hutcheonová, Linda (2006). *A Theory of Adaptation* (New York: Taylor a Francis Group).

Johnson, Paul (2012). *Dějiny anglického národa* (Voznice: Leda).

Lindroth, David – Monaco, James (2000). *How To Read Film* (Oxford: Oxford University Press).

Macurová, Alena – Mareš, Petr (1993). *Text a komunikace. Jazyk v literárním díle a ve filmu* (Praha: Krolinium).

Murray, Simone (2008). Materializing Adaptation Theory: the Adaptation Industry. *Literature/Film Quarterly* 36 (1), s. 4.

Shakespeare, William (Hliský, Martin) (2001). *Hamlet, the Prince of Denmark* (Torst).

Shakespeare, William (Hliský, Martin) (2012). *MACBETH* (Plzeň: D.J.K.T.).

Stříbrný, Zdeněk (1987). *Dějiny anglické literatury (1)* (Praha: Academia Praha).

Váňová, Pavla (2010). *Identita génia: Shakespeare* (Oxford).

Wells, Stanley (2004). *Věčný Shakespeare* (Praha: BB/art s.r.o.).

Internet

ČSFD *Hamlet* (<http://www.csfd.cz/film/7030-hamlet/>, 3. 2. 2015).

ČSFD *Hamlet* (<http://www.csfd.cz/film/12852-hamlet/>, 3. 2. 2015).

ČSFD *Krvavý trůn* (<http://www.csfd.cz/film/5430-krvavy-trun/>, 3. 2. 2015).

ČSFD *Macbeth* (<http://www.csfd.cz/film/9622-macbeth/>).

ČSFD *Macbeth* (<http://http://www.csfd.cz/film/209161-macbeth/>, 3. 3. 2015).

ČT2 *Krvavý trůn (Kumonosudžó)*
(<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10114375030-krvavy-trun-kumonosudzo/20738145352/>, 20. 2. 2015).

IMDb *Macbeth* (<http://www.imdb.com/title/tt0040558/>, 4. 2. 2015).

Filmy

Hamlet (film). Režie Laurence Olivier. VB – Austrálie, 1948.

Hamlet (film). Režie Franco Zeffirelli. Itálie, Warner Bross, 1990.

Kumonosu jo – Krvavý trůn (film). Režie Akira Kurosava. Japonsko, Toho, 1957.

Macbeth (film). Režie Orson Welles. USA, 1948.

8 RESUMÉ

The topic of this thesis is *Film adaptations of Shakespeare's plays*. The thesis is divided into four chapters. First chapter is deals with the author William Shakespeare and his work. This part of thesis is interested in his childhood, education, life in Stratford upon Avon and his life in London. It is focused on his beginnings in theatre career and his theatre creation. In this chapter there is also depicted the genre of shakespeareien tragedy. There are introduced all of his tragedies during the years. The second chapter is focused on *The Theory of Film Adaptation*. There are names of some people, who are interested in that topic and they explain it. This part is also occupied with the differences between film and drama. In the third chapter we describe the story of the drama *Hamlet, the Prince of Denmark*. The main characters are introduced. Next there are two film adaptations, which are compared between each other and also with the original drama. The last chapter is connected with another play by William Shakespeare. This drama is called *The Tragedy of Macbeth*. The story is firstly depicted and the main characters are presented. Finally, there are two film adaptations, which are compared together and also with the original version of the play. The main question is to find differences and similarities between the original plays and film adaptations.